

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1884. l.

XXIV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani.

(Konec.)

Tajnik g. Govekar poroča: „Slavni zbor! Naše „Slovensko učiteljsko društvo“ zborovalo je prvokrat v dan 15. septembra 1868. l., in takrat smo rekli, da se je to društvo osnovalo z namero, da bi slovenski učitelji duševno podpirali slovensko ljudsko šolstvo, ter takó z združenimi močmi delali na blagor naši mladini in na srečo naši mili domovini, cerkvi in državi. Posebno pa je naše društvo vedno poudarjalo, da naj se po pravi vzgoji naše mladine boljša nravno življenje, ker le po boljši mladinski vzgoji prišli bodo toliko zaželjeni boljši časi. Izboljšanje npravnega življenja pa se mora pri korenini začinjati. Z odkritosrčno zavestjo smemo trditi, da je naše društvo s svojo namero po vsem in vselej delovalo po géslu: „šola naj vzgoja mladino v prave národnjake, kateri spoštujejo vero, dom in cesarja“. — A tudi za izboljšanje materialnega stanja pri slovenskem učiteljstvu je naše društvo po moči skrbelo, ter v ta namen večkrat to pa to prosilo in trkalo na pripravnih krajih. Ako o tem obziru dozdej še nismo mnogo dosegli, pripoznava naj se vender naša dobra volja in prizadevanje, ki smo je imeli v imenu društva.

Naznanjam, da so bili pri lanskem občnem zboru vsi prejšnji g. g. odborniki zopet izvoljeni, in da je namesto umrlega odbornika g. Blaža Kuharja vstopil g. ravnatelj Iv. Lapajne. Odborniki so se največ vsaj vsaki mesec enkrat shajali in posvetovali o mnogih društvenih stvaréh. V prvih treh sejah se je odbor posvetoval o predlogih, ki mu jih je naložil občni zbor, ter je, kolikor mu je bilo moč, tudi o tem vse potrebno izvrševal. Prošnja zaradi premene učnih črtežev izročila se je enkëti za preustrojenje učnih črtežev. Gledé nasvëta g. Gabršekovega, naj bi si društvo v raznih krajih osnovalo takó imenovane podružnice, se je tû pa sim pisalo in povpraševalo, a odbor o tem še ni dobil toliko zagotovila, da bi se ta stvar mogla izvrševati. Odbor se je tudi trudil, da bi že izdal toliko potrební „Učiteljski imenik“. V to svrho naprosil je odbor g. Jak. Prediko, da bi prevzel uredništvo tega imenika. G. Predika je tedaj imenik prav marljivo sestavljal in v rokpisu že dovršil. Ako bode tisk napredoval, pride „Učiteljski imenik“ z novim letom na svetlo. Odbor je dalje pritrdil sklepom uradne konferencije Ljubljanskega učiteljstva v dan 29. maja t. l. o nasvëtih za prenaredbo učnih črtežev na podlogi materinega jezika. Kakor do zdaj, je odbor tudi letos skrbel, da so gg. ndje imeli v

društvu svojo dušno hrano. V društveni sobi je bilo vse leto pripravljenih mnogo šolskih časopisov (slovenskih, hrvatskih, srbskih, čeških in nemških). Tudi iz društvene knjižnice so se knjige in časopisi gg. udom izposojevali.

Iz tega kratkega poročila slavna skupščina lahko razvidi, da se je odbor vedno vestno prizadeval, ter svojo nalogo po moči pošteno izvrševal.

Vsako društvo pa cveté najlepše takrat, ako ga udje in sploh njegovi prijatelji zdatno podpirajo. Naše „Slovensko učiteljsko društvo“ bode tedaj tudi túko, kakor ga bodo podpirali njegovi udje in podporniki. Zatorej, ljubi tovariši in častiti g. g. udje, delajmo vkupno za napredek našega šolstva in učiteljstva, ter zvesto izvršujmo kot značajni in marljivi učitelji svojo težavno nalogo v prid našemu milemu národu, ter na blagor in slavo naši ožji in širji domovini!“

(Poročilo zbor pohvalno odobrí.)

Blagajnik g. Iv. Tomšič poroča o denarnem stanju društva. Udov je bilo 141. Umrla sta dva uda (ljudski učitelj g. Stuhec na Štajerskem in prof. g. Škabrnè v Kranji). Dohodki društveni so znašali 225 gl. 42 kr., troški pa 129 gl. 36 kr. takó, da ostane v blagajnici še 96 gl. 6 kr. Največ troškov je bilo se vé da za stanarino društveni sobi, a Ljubljanski gg. učitelji in gspdč. učiteljice, ki sobo najbolj rabijo, bodo po odborovem povabilu zraven letnine še posebej zložili neko svôto denarja kot prinesek k stanarini za sobo. (Za pregledovanje računov se izvolijo gg. Potočnik, Kovšca in Levičnik.)

Predsednik A. Praprotnik: „Predno dalje obravnavamo, dovolite, slavna gospôda, da vam predstavljam naša vrla tovariša iz Zagreba, učitelja g. Ljudevita Tomšiča in g. Gustava Hakel-na, ki sta nas počastila kot gosta.“ (Živili!)

G. Ljudevit Tomšič (iz Zagreba): „Slavna skupščina! Akoravno nisem formalno pooblaščen, sem vendar v dnu duše preverjen, da govorim iz srca vsakega hrvatskega učitelja, ako vrle brate slovenske učitelje v imenu hrvatskih učiteljev tukaj prav pristréno pozdravljam in ako izrečem željo: Bog daj, da bi vsi vaši sklepi bili v slavo slovenskemu učiteljstvu, na korist slovenski šoli in vsemu slovenskemu národu! Živilo „Slovensko učiteljsko društvo“! Živili vrli slovenski učitelji!“ (Živili!)

Predsednik bere telegrame, ki so mej tem časom prišli skupščini (pozdrave zborujočega učit. društva v Sežani, gg. Burnika in Novaka in g. Gabršeka). — (Živili!)

Na vrsti so posamezni nasvétí.

G. Iv. Lapajne: „Pri lanskem občnem zboru je bil vzprejet predlog, da „Slovensko učiteljsko društvo“ slavnemu deželnemu zboru pošlje prošnjo za odmerjenje učiteljskih petletnih doklad po 10 % dotične plače in za dovoljenje opravičnih doklad učiteljem na enorazrednicah. Ta prošnja naj se letos zopet ponavlja, in sicer na ta način, da se prošnja po posebni deputaciji izročí g. deželnemu glavarju in ravno takó tudi priporočí pri finančnem odseku deželnega zbora. Učitelji morajo zopet trkati na vrata slavnega deželnega zbora. Znabiti, da bi kdo rekel, da smo že nadležni, a ni takó. Mi ne delamo tega le za kratek čas, ampak zaradi potrebe. Ako se oziramo na sosedne dežele, vidimo, da so skoro v vseh kronovinah ljudski učitelji bolje plačani, kakor na Kranjskem. Ako bi se na Kranjskem učiteljem dalo na enorazrednicah po 25 gl. doklade, to bi gotovo preveč ne težilo deželne blagajne. Tudi bi bilo pravično, ako bi se učiteljem vsaj za nekoliko povikšale starostne doklade. Po postavi z 29. aprila 1873. l. ni imel noben učitelj na Kranjskem pravice, da bi bil za petletno doklado zahteval več, nego 40 gl. Ta postava pa je bila 1879. l. izpremenjena, in z njo bi se morale izpremeniti, to je, izboljšati tudi petletne doklade. Jaz bi torej predlagal, naj „Slovensko učiteljsko društvo“ slavni deželni zbor prosi, da bi se postava od 1879. l. v bolj ugodnem smislu razlagala.“ (Vzprejme se!)

G. prof. Šuklje: „Dovoljujem si ter nekoliko opazek dodajam besedam, katere je govoril g. predgovornik, posebno zaradi tega, ker sem o tej zadevi dobro informiran, in sem tudi sam član finančnega odseka in tudi tu poročam. Prošnje Kameniškega, Črnomeljkega in Krškega šolskega okraja bodo meni prišle v roko. Moja naloga bode, da bodem učiteljsko stvar z veseljem zastopal v finančnem odseku, v narodnem klubu in pa tudi v deželnem zboru. (Živio!)

Vender pa moram odločno naglašati, da se bode našlo mnogo težav in zaprek in da tudi letos ni veliko nade, da dosežete to, kar zahtevate. Najpoprej moram reči, da se jaz ne strinjam z vsem, kar je govoril g. Lapajne. On se je namreč skliceval na §. 30. dotične postave z 29. aprila 1873. l., kar mislim, da je popolnoma umestno. §. 30. poudarja izrečno 10% najnižje plače. Po tej postavi ima učitelj na deželi pravico zahtevati kot kvinkvenal 10% najnižje plače, t. j. 40 gld. Vestenekova novela tega paragrafa ni izpremenila, kajti, če je kdo uvršten v višjo kategorijo, ne sledi, da bi najnižja plača iznašala več, kakor 400 gld. Trebalo bi tedaj novega paragrafa, nove postave, da ustrezemo želji, kakor meni gosp. Lapajne. Druga je stvar s funkcionalnimi dokladi na enorazrednicah. V tem oziru se bo vse storilo, da bo mogoče učiteljem dati te funkcionalne doklade, katere jim gredo po vsi pravici. Res je, da je naš finančni položaj neugoden, res je, da se ne moremo meriti z Štajersko, katera ima v tem oziru boljše razmere. Tudi, kar se Koroške tiče, finančni položaj je tam tudi veliko bolj, kakor pri nas. Jasna je stvar, da se učiteljem v tem oziru godi krivica. Treba pomisliti, da ima učitelj na enorazrednici na mnogih krajih veliko težji položaj, kakor v večrazrednici, ker se ima baviti z otroci razne starosti in mora z veliko večim naporom gledati, da ustreže svojim dolžnostim. V tem oziru se lahko, gospôda, zanašate, da bom storil, kar je v mojih silah. (Živio!) Ako se bode pa že letos v tem oziru kaj storiti dalo, to je veliko vprašanje. Naglasiti moram, da bi deželni budget poskočil na 4782 gld., ker je 162 enorazrednic. Finančni efekt je tak. Sicer bi vas pa, moja gospôda, še na nekaj opozoril. Skrajni čas je, da za Kranjsko dobimo novi deželni šolski zakon, ker dozdej je užé toliko zakonov in toliko novel, da mora biti izurjen pravnik tisti, kateri je v stanu vse dotične ustanove privedi v praktično življenje. Posebno bo pa treba gledati na to, da se odpravi krivica v Vestenekovi noveli z 9. marca 1879. l., tista neutemeljena in neosnovana razdelitev našega ljudskega učiteljstva na razne kategorije, da se je namreč reklo: V 4razrednicah po 30 %, v enorazrednicah po 7 %. To se sploh nikdar ne dá doseči po procentih. Jaz že letos skušam izdelati postavni šolski načrt, in skušam sestaviti načrt, po katerem bi se vse te nezgode v dozdanji šolski postavi odpravile. Pri tej priliki bo veliko lažje, tudi kaj v materialnem oziru pritirati h kraju. Jaz sem vam, moja gospôda, razjasnil stvar brez ovinkov, in bodite preverjeni, da bodem storil v tem oziru, kar bo mogoče; samo, prosim vas, potrpite!“ (Živio!)

Predsednik: „Mi smo strokovnjaku gosp. profesorju Šukljeju jako hvaležni, da nam je to stvar razjasnil in obljubil storiti v tej zadevi, kar bo v njegovih močéh.“

Gosp. Iv. Lapajne: „Zdaj ne vem, kaj bi še govoril. Svojega predloga ne smem umakniti. Trkajmo, morebiti se nam bo vender odprlo. Saj so na Štajerskem tudi trkali nekoliko let po svojem „Lehrerbundu“, dokler niso 1874. l. precej enake plače dobili, in so bili zadovoljni. Za starejše učitelje je bila velika krivica, ki so 4 leta služili, pa so se jim le 3 leta vstela v službo. Trkajmo tedaj leto za letom; velikanskih plač se vé da nikoli ne bomo dobili, ali vsaj nekaj se nam bode vender izboljšalo.“

Gosp. profesor Šuklje: „Moram opaziti, da s tem, kar sem govoril, nisem hotel pobijati gosp. Lapajnetovega predloga. Hotel sem le razjasniti položaj, kakoršen je; nikakor pa ne želim ugovarjati prošnji, katera je prišla iz vaše sredine.“

Učitelj gosp. Bahovec: „Iz ozira na to, da imamo v sredini svoji visoko cenjenega člana deželnega šolskega sveta, ki je ob enem tudi član deželnega zbora kranjskega, kakor tudi z ozirom na to, da nam je ta cenjeni gospod zagotovil, da drugo leto pride na vrsto v obravnavo šolski zakon v deželnem zboru, kjer se bode ta reč dognala in poravnala, konečno z ozirom na to, da je ta gospod obljubil, da bo te naše razmere po mogočnosti dobro uravnal, predlagam, da bi se za letos s to rečjo počakalo in da bi gosp. Lapajne za letos svoj predlog umaknil.“ (Predlog se ne vzprejme.)

Predsednik: „Tù je še drug predlog gosp. Lapajnet, ki se glasi“:

„Slavnemu c. kr. naučnemu ministerstvu naj pošlje odbor zahvalo za dobre nove čitanke, računice in za novo obširno slovensko slovnico; pristavi naj pa prošnjo, da bi slavno naučno ministerstvo podredjenim šolskim oblastnijam po slov. Štajeru in slov. Koroškem zaukazalo, da se te knjige tudi vpeljejo v ondotne slovenske šole in bolje priporočujejo od raznih po privatnih založnikih izdanih nemških beril, ki so za uboge slovenske otroke predraga, gotovo pa manj koristna in manj razumljiva.“

„Prosim gosp. Lapajnet, da svoj predlog utemelji.“

Gosp. Iv. Lapajne: „V teku zadnjih let je c. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaji izdala neke knjige, za katere smo jej hvaležni, posebno za čitanko, katera v obče ugaja šolam, računica Močnikova, ki je izvrstna in pa tudi najnovejša Končnikova slovnica, katera je tudi za slovenske šole jako dobra. Na Kranjskem se bode, vem, tù pa tam uvedla v šole; a na Štajerskem in Koroškem ni takó, kjer se še zmiraj rajše vpeljujejo nemške šolske knjige, katere niso za slovenske otroke. Meni je dobro znano, da ondotni šolski nadzorniki skoraj povsod nemške knjige slovenskim šolam bolj priporočajo, kakor slovenske in sicer tudi take, katere so izdali zasebni založniki. Bral sem v časopisih, da se nekateri šolski nadzorniki obotavljajo priporočiti celó najnovejše knjige, katere je izdalo c. kr. ministerstvo za pouk. To me je napotilo, da predlagam, naj bi se slavnemu c. kr. ministerstvu zahvalilo, da je izdalo te koristne knjige, drugo pa, da bi prosili slavno ministerstvo, da bi blagovolilo opozoriti podredjene šolske oblasti, da te knjige vpeljejo v ljudske šole, ne pa nemške knjige, ki so slovenskim otrokom nerazumljive.“ (Predlog se vzprejme.)

Učitelj gosp. M. Rant predlaga: „a) §. 62. deželne šolske postave z 29. aprila 1873. l. o učiteljskih pravnih razmerah naj se takó preosnuje, da bodo v njegovem smislu ljudskim učiteljem tudi leta njihove prve službe po dovršenem zrelostnem izpitu kot službena leta v pokojnino šteta; da se b) ljudskim učiteljem po vsem Kranjskem dajejo predplače po njihovih aktivnih letnih dohodkih. c) Naj bi tudi gledé drugih šolskih potrebščin, kakor šolskih drv itd., deželni šolski svet stvar uravnal, ker zdanji način je zeló nepraktičen. Učitelj ima zarad tega dosti sitnosti in neprilik.“

Gosp. Gantar pravi, da je to reč v Krškem okraji prav dobro uredil okrajni šolski svet, kjer se te reči oskrbljujejo iz direktnih davkov.

Gosp. Kavčič podpira predlog gosp. Ranta. Ne župani, ampak krajni šolski sveti naj bi za to potrebni denar pobirali. (Predlogi gosp. Ranta obveljajo.)

Gosp. Čenčič želi, naj bi se velike šolske počitnice zopet podaljšale na 2 meseca.

Predsednik oménja, da bi to bilo proti splošni šolski postavi. (Ta stvar se izroči odboru „Slovenskega učiteljskega društva“.)

Predsednik: „Slavna gospôda! Predno gremo vsak k sebi, moram vam posebno hvalo izreči, da ste v tolikem številu prišli k zborovanju našega društva, katero vas že 16 let vabi v svoje koló. Vi ste, dragi gospodje tovariši, vselej v tem zborovanju pokazali ljubezen do svoje domovine in do národne ljudske šole in na tej podlogi, na podlogi te ljubezni, želimo vsi skupaj delovati v prosvah naše ožje domovine in naše

širje Avstrije, kateri je na čelu naš presvetli cesar, ki je ravno zdaj eno leto s svojo Najvišjo navzočnostjo posvetil ta kraj, kjer smo zborovali. Spominjajmo se te Najvišje milosti, ter zakličimo: Slava našemu presvetlemu vladarju!" (Ves zbor navdušeno kliče: „Živio cesar! Slava cesarju!")

Knjiga Slovénska

v

XVIII. veku.

XXV—VII. P. Joannes Damascenus. Carn. Neoforens. Ant. Felix Deu . . Utilis . . † 7. nov. 1786. Ejus

a) Skupspravlanje Kraynskeh Pissanic od Lepeh Umetnost. V Lublani. 1779. 8. Eger. — 1780. — b) Pisanice od lepeh umetnost na tu lejtú 1781. —

To je v našem slovstvu prva poskušnja, po kateri so z združeno močjo jeli gojiti necerkveno pesništvo. P. Marka Pohlin, čegar duh v njej veje, pripisuje v Bibl. Carn. to početje 1) P. Damascenu Tržičanu, o katerem ondi pravi, da je sestavil še druge za leto 1782 — 3, ki se hranijo sedaj v javni c. kr. knjižnici. — Suppan Jacob. Ludi et Chori Magister Kamnecensis, egregius Compositor et Musicus composuit melodias et modos musicos pro theatri opera Carniolica: Bellin, ena opera quam composuit et 1780 in 8. evulgavit P. J. Damascenus (Bibl. Carn. 52). — 2) Michelitsch Joan. Carn. Kroppensis Parochus in Radzhah cecinit: a) Mila pesm, katero je on k' hvali teh Pregovorov pejl. ext. in collectione elegantiorum Carniol. litterarum seu skupspravlanje etc. Labac. typ. Eger. 1779, in 8. maj. b) Kraynski Pregovori (Adagia Carniolica) Ms. in 4. justi voluminis, servat apud se, quae si in ordinem, seu systema redacta evulgaret, Carniolicae litteraturae non modicum praestaret beneficium (Bibl. Carn. 36). — 3) Naglitsch Mart. Carn. Locopolitanus e S. J. Poëseos Magister Labaci, Academicus Operosus, scripsit suppresso nomine: a) Brief an die Verleger des krainer. Wörterbuchs ext. in Laybacher Kundschaftblatte 1776 den 22. Brachmonats, in 8. b) Nezhemernost tega svejta legitur in collectione elegantior. litterar. Carn. ad an. 1781, in 8. c) Coadjuvit versionem Biblior. Novi Testam. vid. Japel. (Bibl. Carn. 37).

Ker sem o tej slovstveni prikazni pisal v Jezičniku XIV. l. 1876 (Otec Marko Pohlin pa Valentin Vodnik) ter jo ondi razkazal v mnogoterih vzgledih, naj se v pričujočem tečaju ponatisne le obseg vseh treh tiskanih, pa tudi še ne tiskanih „Pisanic“ po omenjeni zbirki:

L. 1779: Lubesn Jožefa II. Rimskega Cesarja pruti svojemu bližnemu. P. D**n. Epigramma. Dev. Mila Pesm, katiro je J*. M**. k' hvalli teh pregovorov pejl. Wytestka Pesm, katiro je zložil P*. M*. D*. unemu za odgovor, katire je njemu na čast hvallo teh pregovorov pejl. Kraynska dužella želly tudi svoj „Dikzijonarjum“ imeti. Mila Pesm pejta P. Marku A. D. za odhodno, kader je v' lejtú 1775. iz Lublane na Dunej šl. Od W. V. —

L. 1780: Novu lejtú. — Kraynskeh Modric žalovanje čez tu predolgu gorideržanje svojega Bellina v' Laških duželah. Vesele Kraynskeh Modric na prihod njih Bellina. Opereta. Zapopadk. Bellin (sonce) ena senca dobrutliveh Oblastnikov bode za svoje lubeznivoste, inu krotkoste volo od Rhodarjov za Boga goriuzet; za leto čast se Burja (vetr) teh nausmileneh Gospodarjov senca, zabstojn muja. On bo zavržen, ter iz špotam